

PSYCHOLOG ROSTOHAR

V. Chmelař

Katedra psychologie a pedagogiky filosofické fakulty, Brno

Třicátého července 1958 dožil se PhDr. Mihajlo Rostohar osmdesátin. Rostohar je rodem Slovinec. Narodil se v Bregách u Krška jako syn rolníka. Studoval od roku 1901 na universitě ve Vídni nejprve medicínu, pak přírodní vědy a psychologii. Poněvadž vídeňská universita neměla psychologické laboratoře, odešel r. 1903 do Štyrského Hradce, kde poslouchal experimentální psychologii a noetiku u profesora A. Meinonga. Universitní studia dokončil ve Vídni doktorátem filosofie v r. 1905 a pokračoval jako stipendista ve studiu v Lipsku v Psychologickém ústavu u W. Wundta. V r. 1909 zažádal o udělení venia docendi z filosofie na Karlově universitě v Praze. Jako habilitační spis předložil »Theorii hypothetického soudu«. Docentské přednášky na Karlově universitě zahájil přednáškami z logiky.

Rostohar správně postihl velký význam experimentální metody pro rozvoj psychologie. Proto již ve studijním roce 1911—12 zakládá z vlastních prostředků první českou psychologickou laboratoř ve Fysiologickém ústavě profesora Fr. Mareše na lékařské fakultě v Praze. V roce 1915 odešel Rostohar na vojnu a vrátil se do Prahy až v r. 1920. Příčinou toho byl vznik Jugoslávie. Rostohar po ukončení války se usídlil v Lublani, kde dal podnět k založení slovinské university v Lublani a jako referent vypracoval její statut. V té době začal uveřejňovat své pokrokové socialistické názory v deníku »Jugoslavija« v článcích »Nový socialismus«, v nichž zaujal kladný postoj k Leninovi. Jeho články byly v deníku »Jugoslavija« zastaveny a on nebyl navržen za profesora na universitě v Lublani. Vrátil se do Československa, kde pak byl v roce 1922 navržen za profesora filosofie na nově zřízené Masarykově universitě v Brně.

V roce 1923 byla jeho venia docendi pro filosofii převedena na filosofickou fakultu Masarykovy university v Brně. Současně se stal asistentem u prof. Ed. Babáka ve Fysiologickém ústavě na lékařské fakultě v Brně, kde působil až do svého jmenování mimořádným profesorem filosofie na filosofické fakultě v Brně v r. 1924. V roce 1931 byl jmenován řádným profesorem psychologie na nově zřízené stolici psychologie na filosofické fakultě v Brně, kdy byl v r. 1934—35 děkanem.

V roce 1924 Rostohar přestěhoval svou psychologickou laboratoř do Brna. V roce 1926 byl z jeho podnětu zřízen na filosofické fakultě v Brně ze státní subvence Psychologický ústav, jehož základ tvořila jeho soukromá laboratoř. Ústav, jež řídil 22 let (až do svého odchodu na odpočinek v r. 1948) a v němž jsou i přístroje, zhotovené podle jeho návrhů (tachystoskop, přístroj ke zkoumání pozornosti, kampimetr, oscilátor aj.), patřil před válkou k dobře vybaveným psychologickým laboratořím v Evropě. Tak se Rostohar stal předním průkopníkem české experimentální psychologie.

Za své 51leté publikační činnosti uveřejnil Rostohar přes 210 pojednání a referátů (1) o vědeckých a kulturních otázkách. V nich zaujal stanovisko k základním problémům obecné psychologie, psychologie dítěte, sociální psychologie a vnesl do české psychologie některá nová hlediska.

Rostohar byl žákem A. Meinonga a W. Wundta, v jejichž laboratořích se seznámil s experimentálními metodami tehdejší psychologie. Na Karlově universitě působil ve stejné době jako Fr. Krejčí, s nímž se shodoval jen ve východisku psychologického bádání. Jako Krejčí požadoval i Rostohar, aby psychologie jako empirická věda nevycházela při svém zkoumání ze žádných spekulativních hledisek. Proto Rostohar neempirické pojmy a filosofické spekulace zásadně z psychologické vědy vylučuje. Ve své badatelské práci se řídí zásadou, že jen soustavným zkoumáním psychologických jevů, jejich systematickým pozor-

váním pomocí experimentu, lze bezpečně vybudovat základy vědecké psychologie, zbavené všech metafysických prvků. Základní teoretická psychologická koncepce Rostoharova však se v podstatě odlišuje od teoretické koncepce Fr. Krejčího. Rostohar (37; 94, 95) považuje Krejčího pojetí počítku jako psychologického elementu s jeho trojstránkovitostí za ilusi.

Základem Rostoharovy psychologické teorie je jeho vlastní pojetí struktury, popřípadě psychické celosti a uplatňování zákona vývoje v psychologii. Tyto základní pojmy v jeho psychologii nechtějí být odvozeny ze žádných metafysických principů, nýbrž ze zkušeností, k nimž došel po důkladném rozboru psychologických jevů, jsou to empirické pojmy, odvozené z pozorovaných psychologických fakt.

Pojem struktury v psychologii nepokládá Rostohar za formální pojem ve smyslu určitého systému (logické jednoty), nýbrž znamená mu vždy reální tvořivou celistvost. Soustava je statický formální pojem, kdežto struktura je podle Rostohara pojetí dynamické (7; 199).

Rostoharovo pojetí struktury se podstatně liší od koncepce psychologické struktury Kruegerovy (3; 59, 61). Kreuger rozumí strukturou učleněnou a v sobě relativně uzavřenou disposicionální celost (4; 47). Rostohar pojetí struktury jako disposicionální celosti zamítá, (8; 108, 97), poněvadž tento zcela nejistý metafysický pojem není s to vysvětlit vznik reálných celostních zážitků. — Rostoharovo pojetí struktury se blíží pojmu struktury berlínských psychologů Wertheimera, Köhlera a Koffky v tom, že tito psychologové chápou strukturu jako pevnou a relativně trvalou zážitkovou celost, tedy jako reální zkušenostní danost. Pojem struktury u berlínských psychologů však není zcela jasně vymezen. Mluví-li berlínští psychologové o aktualizaci struktury, již subjekt disponuje, pak podle Rostohara předpokládají, třebas nevědomky, její transfenomenální existenci, což Rostohar odmítá.

Pojmy celost, celistvost, tvar, útvar a komplex vymezuje ve svých studiích »Struktura v duševním životě« (8; 108, 97) a »Psychické celosti a celostní psychologie« (7; 199). Základní znaky jeho pojmu struktury jsou celost, fenomenální danost, reální tvořivá celistvost či dynamičnost, vývojová podmínka pro vznik nových celistvých kvalit, útvárně a celistvě zaměřený činitel, empirická zjistitelnost. Za strukturu považuje každý psychický fenomén, v jehož celistvosti více nebo méně zřetelně rozlišených jednotlivostí spočívá podmínka pro vznik nových psychických daností jako specifických celistvých kvalit. Nepokládá každou učleněnou celost za strukturu, nýbrž jen takovou, jejíž podstatou je tvůrčí princip, tj. potenciální útvárný činitel celistvě zaměřený.

V roce 1946 definuje ve studii »Pojetí vývojové psychologie« (38; 72 a n.) nově psychologickou strukturu jako psychologickou celost, v níž jednotlivé části nabývají vlastností, jakých samy o sobě nemají, anebo za jiných okolností jejich původní vlastnosti se mění. Např. táž barva v různém barevném prostředí změní svou původní vlastnost, světlost a sytost.

Zásadu priority a dominance celku v psychologii považuje Rostohar za výmysl. Jde tu podle Rostohara o předčasnou generalisaci poznatku, který platí v užší oblasti psychických zážitků (7; 205, 201). Rostohar neakceptuje také pojem celosti a tvaru v pojetí lipské a berlínské školy. Výrazu celost (7; 198) chce používat tehdy, jde-li o jednotu psychických daností. Taková celost je

např. melodie, jako jednota několika rytmicky vnímaných tónů anebo slov apod. Termínem celistvost (7; 198) označuje vnitřní reální souvislosti jednotlivých daností v určité celosti. Pojetí psychické celosti nutno rozlišovat podle Rostohara od pojetí celostního hlediska v psychologii, jímž se míní zásada, že je třeba na každý psychický zážitek se dívat jako na původní celost (8; 98).

Stejně tak je nutno lišit podle Rostohara pojem psychického tvaru od pojetí tvarového hlediska v psychologii. Rostohar pojetím tvaru míní určitou svéráznou psychickou zážitkovou celost, kdežto pojetím tvarového aspektu se míní zásada, že je třeba dívat se na každou zážitkovou celost jako na tvar. Podle Rostohara mělo by se pojmu tvar užívat jen pro prostorové tvary. V ostatních případech chce používat pojmu útvar ve smyslu jednotné neboli individualizované celosti, již je třeba rozeznávat od pojetí komplexu jako svérázného druhu celosti, jenž se podstatně odlišuje od individualizovaných celostí (8; 107).

Rostohar odmítá idealistické pojetí celostní a tvarové psychologie, jak je vytvořila lipská a berlínská psychologická škola.

Objasnit povahu a průběh psychické reprodukce se Rostohar pokusil v »Experimentálním zkoumání o reprodukci barevných kvalit« (9; 129—139). Podstatu reprodukce neshledává v pouhém objevení se dřívějšího obsahu vědomí jako A. Wreschner (41; 1, 2), nýbrž ve vztahu daného obsahu vědomí k jeho dřívějšímu obsahově identickému zážitku, poněvadž žádný zážitek nemůže být dvakrát nebo vícekrát v našem vědomí.

Problému představy týkají se dvě jeho významné studie, a to: »Vývoj zrakové představy z původního dojmu« (10; 93) a »O psychologické pojetí představy« (11; 1—12). Studie o vývoji představy je významná tím, že Rostohar sleduje v ní pomocí kreseb dětí i dospělých vnitřní pochod při vývoji zrakové představy, která u složitějšího předmětu není po prvním nazírání hotova. Její vývoj má určité typické formy a fáze. Ve vývoji zrakové představy z původního dojmu zjistil Rostohar tři typické způsoby tvoření představ: kumulativní (řadící části předmětu vedle sebe), obrysový a tvoření představ z vůdčího motivu, tj. ze základního tvaru předmětu.

Ve studii »O psychologické pojetí představy« kriticky analyzuje Descartesův, Bolzanův, Hamiltonův, Brentanův, Twardowského, Külpeův, Husserdův, Wundtův, Etumpfův, Lotzeův, Ziehenův a Ebbinghausův názor o představě. Shledává, že žádný z nich nevyhovuje klasifikačním požadavkům psychologie, a to proto, že neudává specifický znak, jímž by byla představa jako svérázný psychologický jev tak vymezena, že by ji bylo možno rozlišit od jiných podobných psychologických jevů. Podle Rostohara jde při představě o názorné (jasné) uvědomění určité jakosti (kvality) jako obsahu vědomí bez vztahu k předmětu.

Představa, vzpomínka a pojem jsou podle Rostohara tři zcela zvláštní způsoby uvědomování, tři odlišné akty vědomí. Představou si názorně uvědomujeme určitou jakost, ev. obsah, vzpomínkou si uvědomujeme správně nebo nesprávně dřívější zážitek, pojmem si uvědomujeme nějaký předmět s jeho vlastnostmi, jenž je zase správný či nesprávný, úplný či kusý. Rostohar zamítá definice, podle nichž je představa vzpomínkou nebo vybavením dřívějšího pojmu či vybavený vjem. Také nesouhlasí s definicí pojmu, podle níž je pojem představa, jejíž obsah je přesně určen (11; 14). Rostoharova studie o vývoji představy vyšla

ve zkrácené formě německy (12; 154—157), francouzsky (13; 130—149) a byla příznivě posouzena Ranschburgem v *Psychological Abstracts* (14; 18).

Systematicky experimentálně Rostohar zkoumal také vznik a vývoj pojmu. Ve statích »Jak se vyvíjí u dětí konkrétní pojem předmětu« (15; 262—264) a »Vývoj obecných pojmů u dítěte« (16; 265—267) zjišťuje, že konkrétní pojem dítěte se vyvíjí z jeho vzpomínky na nazíraný předmět. Konkrétní pojem, tj. pojem určitého předmětu, se vyvíjí podle Rostohara tak, že se od vzpomínky odloučí konkrétní názor. To se stane tehdy, máme-li několik názorů o předmětu, a máme-li i několik vzpomínek na tyto názory, jež scelíme v jednotu pojmu, v němž se upevní stejné znaky proti odlišným znakům, které ustupují do pozadí vědomí.

Cenné poznatky pro psychologii přinesla Rostoharova experimentální studie »Dětská obrazivost a její vývoj« (17; 1 a n.). Obrazivostí rozumí Rostohar činnost, jež se projevuje částečně jako spontánní nevědomé tvoření či utváření se rozmanitých celostí, částečně však jako vědomé a účelné vynalézání při řešení různých úkolů. Pokusně zjistil pomocí série obrázků s neskutečnými předměty (např. ptačí tělo s lidskou hlavou apod.), že vývoj obrazivosti u dětí probíhá třemi typickými stadii: 1. tvořením nových pojmů nápodobou dětských empirických pojmů, 2. vystihováním pojmů, pocházejících z podobných, ze zkušenosti známých, vymyšlených situací, 3. vystihováním předmětu obrazotvornými pojmy.

Zevrubně se obírá Rostohar problémem myšlení. Výsledky své analýsy podává jednak v akademických přednáškách z obecné psychologie (18) a jednak v knize »Theorie hypotetického soudu« (19) a v publikacích »O formách soudu« (20; 113 a n.), »O struktuře věcných významů« (21; 211 a n.). Rostohar rozlišuje jednoduché a složité myšlenky. Jednoduchá myšlenka spočívá v jediném tvořivém aktu, z něhož vzniká celistvost subjektu a predikátu. Složená myšlenka spočívá v celistvosti aspoň dvou myšlenek. V takovém případě je subjektem myšlenka, o níž klademe nějaký predikát. Podle Rostoharova názoru platnost je intencionální moment každého aktu myšlení. Poněvadž našim představám, citům, emocím, pudovým zážitkům, schází moment platnosti, nepovažuje je za myšlenky. Poněvadž cílem vzpomínky a pojmů je platnost, pokládá je za zvláštní druh myšlenek. Na četných příkladech dokládá, že vytváření četných struktur děje se určitými psychologickými zákony. Věta s přívlastkem je strukturovaná celistvost ze tří soudů. Nominativ je větou nejjednoduššího tvaru, v níž vnímanou skutečnost, osobu nebo řeč vystihujeme a jmenujeme (22; 1—3).

Rostohar dokazuje, že nelze uznat za správné tvrzení, že podmět je vždy vyjádřen nominativem, jak uvádí Gebauer. Podle Rostohara může být podmět nejen v instrumentálu (jmění nastřádané otcem), ale též v genitivu (vody ubývá), v dativu (lakomému není nikdy dost, tj. lakomec nemá nikdy dost) a v akusativě, např. mrzí mě, kde akusativ »mě« znamená podmět, který je v určitém stavu (23; 350 a n.).

Strukturní a celostní hledisko uplatňuje Rostohar také v oblasti citové, snahové a volní. City, emoce, snažení a vůli považuje za tři typické vývojové stupně reaktivní struktury. Citem je subjekt zasažen ve vnitřní podstatě, jaksi reaktivně se ozývá na danosti vědomí, ale danosti vědomí si citem neuvědomujeme. To, co vnímáme smysly, jsou vlastnosti předmětu. Počítkům odpovídá nějaký předmět mimo subjekt. Libé a nelibé zážitky jsou vždy v nás. Rostohar proto považuje cit za psychický zážitek svého druhu.

V r. 1927 a 1928 se obíral problémem oscilace a trvání pozornosti u dětí a dospělých. Výsledky pokusů publikoval v »Psychologickém profilu dítěte elementární třídy« (25; 104 a n.) a uvádí je rovněž ve své »Pedopsychologii« (26). Pozornost (42; 143 a n.)

nepokládá za zvláštní funkci, nýbrž za celistvý výkon několika psychických funkcí, za výkon, jenž se zřetelně projevuje ve zvýšené činnosti našeho vědomí.

Noetickými předpoklady psychologického bádání a předmětem psychologie se Rostohar zabývá ve stati »O předmět psychologie« (27; 49 a n.). Vymezil poměr psychologie k filosofii, sociologii, pedagogice a psychotechnice. Poměr psychologie k filosofii řeší tak, že nepřipouští řešení žádné filosofické otázky v empirické psychologii. Zamítá hledisko přírodovědecky orientované psychologie, která zůstala u elementů, umělých to produktů analýzy, jež nám ve skutečnosti nejsou dány. Naší zkušenosti je podle Rostohara přímo dána psychická celistvost.

Podle Rostoharova názoru jsou předmětem sociologie zvláštní vztahy, jež jsou mezi jevy sociálně psychickými a jevy fyzickými, po případě biologickými (28; 91 a n.). Durkheimův pokus určit sociálně psychické zážitky jako jevy specificky sociologické považuje Rostohar za nezdařený. Za psychosociální neboli kolektivně psychologické jevy považuje všechny projevy jednotlivců, kterými se oni vyžívají v určitém kolektivu (pospólnosti), do něhož jsou včleněni (29; 70 a n.). Sociálně psychické jevy podle Rostohara vznikají na základě vzájemného psychického kontaktu neboli styku, jenž nastane mezi dvěma nebo více jedinci. Proto definuje sociální psychologii (30; 5 a n.) jako vědu o psychosociálních jevech.

V pojednání »Problémy a metody psychologického výzkumu dítěte« (31; 32—49) vytkl úkol teoretické psychologii a praktické psychologii neboli psychotechnice. Podle Rostohara teoretická psychologie studuje vlastní povahu psychické skutečnosti, její psychologické vlastnosti, její změny, její podmínky a celistvé vztahy. Praktická psychologie či psychotechnika zjišťuje pouze možné vztahy k určitým cílům, jako životním hodnotám, jež mají být naším jednáním uskutečněny. Předmětem psychotechniky je zjišťování výkonů psychických funkcí.

O předmětu pedopsychologie a jejím poměru k pedagogice pojednal Rostohar v článku »O studiu psychologie jako základu vědecké pedagogiky« (32; 163 a n.).

Několik let svého bádání věnoval problému čtení, zejména počátečnímu čtení dětí. Výsledky svých pozorování přednesl na V. sjezdu pro výzkum dítěte v Brně v přednášce, nazvané »Psychologie čtení se zvláštním zřetelem k počátečnímu čtení« (33; 162 a n.). Podrobněji je zpracoval v knize »Psychologické základy počátečního čtení s praktickým návodem ke čtení« (34), v níž také podal návod k počátečnímu čtení.

Na vlastním karpometru (s magnetickým posunem písmen) provedl pokusy o vnímání a poznávání písmen v indirektním vidění (35; 50 a n.).

Kritikou dosavadních teorií o dětské hře se zabýval v pojednání »Psychologická podstata dětské hry« (36; 23 a n.). Teorii Spencerovu, Groosovu, Carrovu, Claparèdovu, Halovu, Lazarusovu, Steinthalovu o původu hry považuje za spekulativní. Podstatu hravé činnosti dětské spatřuje v libostném zážitku. Dítě si podle Rostohara hraje proto, že hravá činnost je mu zdrojem libého zažívání a hraje si jen potud, dokud mu hra tím zůstává.

V r. 1950 vydal Rostohar knihu »Psychologie jako věda o subjektivní skutečnosti« (40), v níž formuluje své poslední psychologické názory. Zevrubně tu řeší otázky předmětu psychologie, metody psychologie, pocitů (počiteků a vjemů), psychických celostí, vzpomínky, pojmotvorné činnosti, myšlení, představ a fantasmie. Za úkol empirické psychologii vytyčuje zkoumání psychologických jevů, které subjekt sám prožívá (40; 3), které jsou zcela závislé na subjektu a lze je poznávat jen sebepoznáváním (40; 7). Proto psycholog musí vycházet při zkoumání psychologických jevů ze sebepozorování a své subjektivní poznatky srovnávat s poznatky jiných, aby nabyly obecné platnosti (40; 12). Rostohar hlásí se tu opět k celostní orientaci (40; 4) v jeho pojetí. Při výkladu psychologických jevů se řídí zásadou, že jednotlivé psychické jevy lze úplně po-

chopit jen z jejich celostních podmínek. Psychologickou analýsu nepovažuje za hlavní nástroj vědecké psychologie, ona je toliko pomůckou její celostní metody. Psychické jevy analyzujeme podle Rostohara proto, aby jednotlivé jevy jako složky psychických celostí lépe vynikly. Jednotlivé jevy však neisolujeme z jejich celku (40; 4).

Rostohar zdůrazňuje, že psychologie musí přihlížet k vývojovým pochodům v psychickém dění a snažit se odhalit zákony psychického vývoje. Žádá čtenáře své knihy, aby se sám přesvědčil, do jaké míry dovede empirická psychologie s úspěchem pracovat celostní neboli dialektickou metodou (40; 4). Nemíní tím ovšem dialektickou metodu v marxistickém pojetí. Přece však uplatňuje při svém výkladu psychických jevů zásadu vývoje a vzájemné souvislosti jevů.

V r. 1948 dosáhl Rostohar sedmdesátin a odešel na odpočinek. Působil pak ještě dva roky v Brně jako rektor Vysoké školy sociální, kde přednášel psychologii obecnou, sociální a psychopatologii. Pak se vrátil do své vlasti. V dubnu 1950 byl jmenován řádným profesorem experimentální psychologie na filosofické fakultě lublaňské university, kde založil téhož roku psychologický ústav, jehož ředitelem je dosud. Ústav má oddělení pro obecnou psychologii, pedopsychologii, sociální psychologii, pro pedagogickou psychologii, pro klinickou psychologii, pro psychologii práce a pro psychodiagnostiku.

Pro posluchače psychologie vydal Rostohar slovinsky skripta z obecné psychologie, pedopsychologie a sociální psychologie. V Rozpravách Akademie věd a umění v Lublani uveřejnil studii »Věta a myšlenka«, v níž poukazuje na nutnost psychologické orientace v jazykozpytu. V publikaci »Film i omladina« (Beograd 1956) vyšla jeho experimentální studie »Jak reaguje mládež na film«. V tisku v Jugoslávii je jeho »Návod k analytické metodě počátečního čtení«, »Didaktická hodnota filmu« a studie »Motivy profesionální orientace mládeže«.

V této krátké studii uvedli jsme jen některé nejzákladnější psychologické názory Rostoharovy, jež publikoval zejména ve svých experimentálních pracích.

Rostohar je si plně vědom, že noeticky hodnotné poznatky lze získat jen správnou metodou. Proto věnuje při řešení problémů pokusné metodě velkou pozornost a snaží se opírat o fakta, zjištěná správnou metodou. Jako badatel vyniká originálností, jež se projevuje zvláště ve volbě metodických prostředků k řešení problémů.

Hodnotíme-li celkově dosavadní Rostoharovo psychologické dílo z hlediska rozvoje české psychologie, pak se nám Rostohar jeví předně jako budovatel experimentální české psychologie, jako tvůrce první experimentální české psychologické laboratoře, dále jako význačný pokračovatel v úsilí o vytvoření empirické vědecké psychologie prosté metafysiky a konečně jako kritik celostní psychologie, který odmítl základní idealistickou koncepci německé celostní a tvarové psychologie. Svým vědeckým dílem se zařadil mezi nejpřednější psychology u nás. Rostoharova publikační činnost spadá do období předmarxistické psychologie u nás. Tím je podmíněna základní teoretická koncepce jeho psychologie. Rostohar se neprojevoval jako vyhraněný stoupenec určitého filosofického směru. Jeho psychologie je sice subjektivistická, ale z jeho pojetí psychologie jako vědy o subjektivní skutečnosti nevyplývá, že se Rostohar filosoficky ztotožňuje se subjektivním idealismem, který považuje za základ jsoucna počitek, představu jednotlivého subjektu a popírá objektivní skutečnost existující nezávisle na vědomí. Rostohar chce jen zdůraznit, že omezuje předmět psychologie na subjektivní zážitky.

Rostohar od svých studentských let se hlásil k pokrokovým směrům a vstoupil po r. 1948 do marxistických řad. Mnoho přemýšlel také o různých kulturních problémech a věnoval jim přes 120 článků (1).

Rostohar se podnětně podílel na organizaci vědeckého psychologického výzkumu u nás jako dlouholetý předseda Společnosti pro výzkum dítěte v Brně, předseda Výboru pro pořádání sjezdů pro výzkum dítěte, které roku 1953 nabyly všeslovanského charakteru, a místopředseda Společnosti pedagogického musea v Brně. Přednášel na sjezdech pro výzkum dítěte v Praze, v Brně, v Bratislavě a v Lublani.

Je spoluzakladatelem prvního českého odborného časopisu Psychologie, jež redigoval od jeho založení v r. 1935 až do r. 1949.

Ve svých přednáškách na filosofické fakultě v Brně, na Škole vysokých studií pedagogických v Brně, na Pedagogické akademii v Brně a na Vysoké škole sociální v Brně, jejímž byl spoluzakladatelem a v letech 1948—49 rektorem, získával zájem posluchačů názorností svých výkladů.

Rostohar se živě zúčastňuje vědeckého a kulturního života v Jugoslávii. Je jedním z iniciátorů ustavení »Udruženije psihologov FNRJ« a je předsedou slovinské sekce tohoto sdružení. Je též členem odborné rady »Zavoda za proučevanje šolstva« při sekretariátu národní osvěty a kultury v Lublani.

Přejeme jubilantovi, který se dožil osmdesátin v plné tělesné a duševní svěžesti, ještě mnoho let zdraví, aby mohl pokračovat ve své plodné tvůrčí vědecké a budovatelské práci.

Literatura

1. Chmelař, V., Rostoharovy psychologické názory. Psychologie, 4, 1938, 114—167. Na str. 425—432 téhož ročníku je soupis prací M. Rostohara, který uspořádal J. Burjanek. Psychologie, 11, 1949, na str. 105 je soupis prací M. Rostohara 1939—1950, pořázený V. Chmelařem.
2. Krejčí, Fr., Základy psychologie. Praha 1902.
3. Krueger, F., Über psychische Ganzheit. Neue psychol. Studien, Bd I, Komplexkvalitäten, Gestalten und Gefühle, München 1926.
4. Krueger, F., Der Strukturbegriff in der Psychologie. Bericht über den VIII. Kongress für experimentelle Psychologie in Leipzig 1923, Jena 1924.
5. Rostohar, M., O synaesthesiích sluchových, I. část. Biologické listy, 3, 1914, 321—331; také Lékařské rozhledy, 21, N. Ř. 3, 1914, 641—651.
6. Rostohar, M., O synaesthesiích sluchových, II. část. Biologické listy, 4, 1915, 49—63.
7. Rostohar, M., Psychické celosti a celostní psychologie. Psychologie, 3, 1937, 198—205.
8. Rostohar, M., Struktura v duševním životě. Psychologie, 1, 1935, 89—113.
9. Rostohar, M., Experimentální zkoumání o reprodukci barevných kvalit. Biologické listy, 3, 1914, 129—139, 214—225; také: Lékařské rozhledy, 21, N. Ř. 3, 1914, 321—331, 406—416.
10. Rostohar, M., Studie z vývojové psychologie, díl I. Spisy filosof. fakulty Masarykovy university v Brně, Brno 1928.
11. Rostohar, M., O psychologické pojetí představy. Psychologie, 3, 1937, 1—16.
12. Rostohar, M., Ueber Kinderzeichnungen. (Ein Beitrag zur Entwicklung der Kindervorstellungen.) Bericht über den X. Kongress für experimentelle Psychologie in Bonn vom 20.—23. April 1927, Jena 1928, 154—157.
13. Rostohar, M., L'évolution de la représentation visuelle a partir de l'impression initiale. L'Année psychologique, 31, 1931, 130—149.
14. Ranschburg, P., Psychological Abstracts, 4, 1930, 98.
15. Rostohar, M., Jak se vyvíjí u dětí konkrétní pojem předmětu. Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte v Bratislavě, Praha 1931, 262—264.
16. Rostohar, M., Vývoj obecných pojmů u dítěte. Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte v Bratislavě, Praha 1931, 265—267.
17. Rostohar, M., Dětská obrazivost a její vývoj. Psychologie, 4, 1938, 1—39.
18. Rostohar, M., Obecná psychologie. (Hektografovaná skripta.) Brno 1926.

19. Rostohar, M., Theorie hypothetického soudu. Praha 1910.
20. Rostohar, M., O formaci soudů. Česká mysl, 13, 1912, 113—128.
21. Rostohar, M., O struktuře větných významů. Diskusní příspěvek z hlediska strukturní psychologie. Slovo a slovesnost, 3, 1937, 211—221.
22. Rostohar, M., Význam pádů z hlediska psychologického. Psychologie, 6, 1940, 1—16; 129—142; Psychologie, 7, 1942, 19—29, 42—57.
23. Rostohar, M., Logický a psychologický postoj ve skladbě vět. Ročenka semináře pro slovanskou filologii při filosofické fakultě Masarykovy university v Brně, svazek 1, Brno 1948, 350—359.
24. Rostohar, M., O zásadě genetické dominance celku. Psychologie, 4, 1938, 45—47.
25. Rostohar, M., Psychologický profil dítěte elementární třídy. Pátý sjezd (první slovanský) pro výzkum dítěte v Brně, Brno 1934, 104—119.
26. Rostohar, M., Pedopsychologie. (Hektografovaná skripta.) Brno 1926.
27. Rostohar, M., O předmět psychologie. Psychologie, 4, 1938, 49—71.
28. Rostohar, M., Psychologie a sociologie. Psychologie, 4, 1938, 91—99.
29. Rostohar, M., Problémy sociální psychologie. Psychologie, 6, 1940, 70—83.
30. Rostohar, M., Psychologie sociální. (Skripta.) Brno 1948.
31. Rostohar, M., Problémy a metody psychologického výzkumu dítěte. Čtvrtý sjezd pro výzkum dítěte v Bratislavě, Praha 1931, 32—49.
32. Rostohar, M., O studiu psychologie jako základu vědecké pedagogiky. Škola vysokých studií pedagogických v Brně (1921—1931), Brno 1930 163—171.
33. Rostohar, M., Psychologie čtení se zvláštním zřetelem k počátečnímu čtení. Pátý sjezd (první slovanský) pro výzkum dítěte v Brně, Brno 1934, 162—177.
34. Rostohar, M., Psychologické základy počátečního čtení s praktickým návodem ke čtení. Brno 1934.
35. Rostohar, M., Vnímání a poznávání písmen v indirektním vidění. Psychologie, 2, 1937, 50—58.
36. Rostohar, M., Psychologická podstata dětské hry. Psychologie, 5, 1939, 23—29.
37. Rostohar, M., Recenze knihy J. Popelová, Filosof Fr. Krejčí. Praha 1942. Psychologie, 8, 1943, 94—95.
38. Rostohar, M., Pojetí vývojové psychologie. Psychologie, 9, 1946, 71—98.
39. Rostohar, M., Psychopathologie. Skripta pro Vysokou školu sociální. Brno 1948.
40. Rostohar, M., Psychologie jako věda o subjektivní skutečnosti. Brno 1950.
41. Wreschner, A., Die Reproduktion und Assoziation von Vorstellungen. Zeitschrift f. Psychologie und Physiologie der Sinnesorgane, Erg. B. III.
42. Rostohar, M., Dětská apercepce, pojmotvornost a pozornost v předškolním věku. Sborník přednášek kursu pro vyšší pedagogické vzdělání učitelek mateřských škol, Brno 1936, 143, 153.

Резюме

Психолог Ростогар

В. Хмеларж

Ростогар стремится создать систему научной психологии, обоснованную лишь на опыте и лишенную всех метафизических спекуляций. Поэтому он из своей психологии исключает вопрос, касающийся существования души и вопрос метафизической сущности психических явлений. В качестве предмета эмпирической психологии он устанавливает исследование явлений, переживаемых самим субъектом. Психолог, следовательно, должен исходить из самонаблюдения, однако свои субъективные сведения — чтобы их можно было считать общедейственными — он должен подвергнуть сравнению со сведениями других лиц. Ростогар является сторонником экспериментального метода в психологии. Ростогар создал первую чешскую экспериментальную лабораторию в физиологическом институте в Праге. Основой психологической теории Ростогара является его понимание структуры, понимание целостности и подчеркивание идеи развития. В качестве структуры он принимает каждый психический феномен, в целостности которого

заключается условие для возникновения новых психических данных, как специфических целостных качеств. В 1946 году Ростогар дает новое определение психологической структуры как психологической целостности, в которой отдельные части приобретают также свойства, какими сами по себе они не отличаются.

Представление, воспоминание и понятие являются тремя совершенно особыми способами сознания. Чувства, эмоции, стремление и волю он считает типичными стадиями развития реактивной структуры. Соответственным образом Ростогар считается с развитием психического процесса и его объективной обусловленностью.

Summary

The Psychologist Rostohar

V. Chmelář

Rostohar tried to find a system of scientific psychology based on experience and freed from all metaphysical speculations. There he did not consider the question of existence of the soul. His empiric psychology is based on the study of features experienced by the subject. Therefore the psychologist must start with introspection but must compare his subjective notions with the notions of other people. In that way they gain general validity. Rostohar is a follower of experimental methods in psychology. He founded the first Czech experimental laboratory at the Physiological Institute in Prague. The basis of Rostohar's psychological theory is his conception of structure, the conception of wholeness and his effort to bring into force the idea of development. Each psychic phenomenon he considers for a structure, in whose integrity he finds the origin of new mental features as specific integral qualities. In 1946 he defined again the psychological structure as a psychological wholeness, whose single parts accept qualities which they themselves lack.

Association, remembrance and conception are three quite different ways of realization. According to him the three typical grades of developmental reactive structure are feelings, emotions and effort. He looks at the development of mental activity and its objective conditionality.